

=====

שאלה: אדם שנמצא במטוס ויכול להתפלל במנין אבל רק בישיבה או ביחידות בעמידה, מה עדיף?

תשובה: מאחר שתפילה ב"עמידה" הוא דין גמור ואף יש אומרים שזה מעכב גם בדיעבד (*), לכן בודאי שיש לו להתפלל ביחידות בעמידה. [ובכלל יש פעמים שעדיף להתפלל ביחידות (גם כשאר ניתן להתפלל בעמידה בצבור) כאשר יש הפרעות של עוברים ושבים וכדומה].

ואם אין ברירה רק להתפלל בישיבה, אם יודע האדם שיוכל להתפלל (לפני סוף הזמן) בעמידה אחרי ירידתו מהמטוס, ימתין ואל יתפלל בישיבה. וכן ישתדל האדם להתפלל מבעוד מועד בעמידה ולא יסמוך להתפלל במטוס בישיבה.

(* ולפי הכרעת המשנה ברורה גם אם מתאפשר לו אחר כך להתפלל בעמידה, לא יחזור ויתפלל.

----- הרחב דבר -----

הקדמה

לאחרונה נסעתי בטיסה במטוס מארה"ב לארץ ישראל, ובגלל הגבלות הקורונה לא הסכימו שיערכו מנין לתפילה (כמו בעבר), והסכימו רק לפנות מקומות ישיבה בסוף המטוס – באופן שיתפללו שם בישיבה. ועלינו לברר האם עדיף להתפלל במנין בישיבה, או ביחידות בעמידה.

עמידה בתפילה

א] בשו"ע (צח, ד) כותב: "התפילה היא במקום הקרבן, ולכך צריך ליזהר שתהא דוגמת הקרבן בכוונה ולא יערב בה מחשבה אחרת, כמו מחשבה שפוסלת בקדשים; ומעומד, דומיא דעבודה כו".

וברבינו מנוח (פ"ה מהל' תפילה ה"א) כותב, וז"ל: "דתפילה כעבודה, מה עבודת הקרבנות מעומד (עי' רמב"ם פ"ה מהל' ביאת המקדש הט"ז) אף תפילה כן שנאמר לעמוד לשרת".

והנה הרמב"ם (פ"ה מהל' תפילה ה"א): "שמונה דברים צריך המתפלל להזהר בהן ולעשותן, ואם היה דחוק או נאנס או שעבר ולא עשה אותן אין מעכבין, ואלו הן: עמידה, ונוכח המקדש, ותקון הגוף, ותקון המלבושים, ותקון המקום, והשויתת הקול, והכריעה, והשתחויה".

אך השו"ע (צד, ט) כותב: "מי שהוכרח להתפלל מיושב, כשיוכל צריך לחזור ולהתפלל מעומד, ואינו צריך להוסיף בה דבר". ומקור הדברים מבואר בב"י שהוא מדברי התוס' בברכות (ל, א ד"ה מסמך).

הרי מבואר לן מחלוקת ראשונים (תוס' והרמב"ם) אם עמידה מעכבת בתפילה או לא. וראה בט"ז משה"ק על דברי התוס', ובמגן גבורים בשלט"ג (סק"ה) מש"כ ליישב את קושית הט"ז.

ולמעשה המשנ"ב (ס"ק כו) כותב: "ולדינא הסכימו האחרונים שאין צריך לחזור ולהתפלל שנית, וכן המנהג שאין עוברי דרכים שהתפללו בדרך במיושב חוזרין ומתפללין שנית".

והנה הגם שהמשנ"ב כאמור הכריע שלא חוזר ומתפלל, מ"מ זה רק בדיעבד, וכאמור הרי זה מחלוקת ראשוניים וי"א שצריך לחזור – ומביאים שמרן הגריש"א זצ"ל אמר שתפילה בישיבה אינה תפילה, ולכן יש לעשות כל מה שאפשר בכדי להתפלל בעמידה.

ולכן פשוט שעדיף להתפלל ביחידות בעמידה מאשר להתפלל בצבור בישיבה. ולכן במטוס ימצא מקום להתפלל בעמידה ביחידות.¹

[ובאמת כבר דנו פוסקי זמנינו שיתכן שבכלל עדיף להתפלל במטוס ביחידות, מפאת קושי הכונה במנינים הנערכים במטוס, שיש עוברים כל הזמן וקשה להתפלל כראוי בזה, וגם מצד מה שמפריע לאחרים ויצא שכרו בהפסדו, ולכן בהרבה פעמים יש לבדוק שיתכן שבכלל עדיף להתפלל ביחידות].

ואם מחמת טלטולי המטוס והדרך אינו יכול לעמוד ולכוין או שאינו יכול לעמוד מבלי לסמוך, יעוי' במשנ"ב (שם ס"ק כב) שבמקום הדחק יש להקל לסמוך במקצת דהיינו על דבר שאם ינטל אותו דבר לא יפול שרי.

וגם במקום שיושב ומתפלל, אם יכול יראה לעמוד בעת הכריעות (עי' שו"ע צד, ה).

ב] ובעיקר מש"כ המשנ"ב (ס"ק כו) שיחזור ויתפלל "דהיינו שלא עבר זמנה", יש להבין אם יש לו זמן להתפלל מדוע מתפלל עתה בישיבה. וכנראה לא ברור לו שיוכל להתפלל אחר כך (אפילו בישיבה) ושמא יעבור זמנה, ולכן מתפלל עתה בישיבה, אבל באופן שיודע שיהיה לו זמן להתפלל מאוחר יותר (לפני סוף הזמן) בעמידה, עליו להמתין ולא להתפלל עתה בישיבה. אבל אם יודע שלא יוכל להתפלל בעמידה יתפלל עתה בישיבה.

תפילה לפני נץ בעמידה

ג] ובודאי מי שיוצא לדרך ויכול להתפלל בביתו או במקום אחר בעמידה – יש לו להתפלל לפני הנסיעה ואל לו להמתין להתפלל במטוס בישיבה. וגם באופן שיצטרך להקדים להתפלל לפני נץ החמה אעפ"כ יתפלל קודם לכן – וכמבואר במשנ"ב (פט, לט) שתפילה מעומד מעה"ש עדיפה על תפילה בזמנה בישיבה בדרך ע"ש [וכמובן יחזור ויקרא ק"ש שוב בזמן]. וזה גם אם יצטרך להתפלל לפני הזמן של "מי שיכיר" ולא יוכל לסמוך גאולה לתפילה.

¹ ובעודי במטוס בנסיעה זו היה אחד שטען שיש לו "חיוב", ופשוט שא"ז סיבה לשנות מהכללים המבוארים בפנים, ולצורך החיוב ידאג במעוד מועד להתפלל תפילה אחת שלא במטוס, וסגי בקדיש אחד ביום לעיקר חיובו.